

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-6/2016
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

дел.бр.3428 датум:03.02.2016.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА ИЗБЕГЛИЦАМА/МИГРАНТИМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Извештај о посети Центра за смештај страних малолетних лица без пратње- Завод за васпитање деце и омладине Београд

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

---

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Центар за смештај страних малолетних лица без пратње – Завод за васпитање деце и омладине Београд
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања према избеглицама/мигрантима у Републици Србији
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдски центар за људска права
ДАТУМ ПОСЕТЕ	27. јануар 2016. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	Чланови тима: Јелена Самарџић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Ања Стефановић, <i>Београдски центар за људска права</i> Мухамад Јасер Хавари, <i>Преводилац за арапски језик</i>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви службеници Завода за васпитање деце и омладине остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ и пружили све тражене информације.

1. ПОДАЦИ О БРОЈУ МАЛОЛЕТНИХ СТРАНИХ ЛИЦА НА СМЕШТАЈУ У ЗАВОДУ ТОКОМ 2015. ГОДИНЕ И ПОЧЕТКОМ 2016. ГОДИНЕ

Према прибављеним подацима од стране запослених током посете, у Заводу је у 2015. години боравило укупно 64 страних малолетних лица без пратње. Од то броја 61 дечак (већина из Авганистана, њих 52, док је знатно мањи број из Сирије -4, затим Конга -1, Обале Слоноваче -1, Гвинеје -1, Ирака -1 и Ирана -1), док је девојчица било само три (држављанке Бугарске). Од укупног броја примљених малолетника у Завод у 2015. године, у Центар за азил Бања Ковиљача упућена су 2 лица, 10 у Центар за азил у Крњачи, 4 лица предата су родитељима или сродницима, 2 су предата полицији, док је 50 лице својевољно напустило Завод.

Од почетка 2016. године у Заводу је било смештено укупно 13 страних малолетних лица. Сва лица су дечаки (Пакистан -5, Мароко -4, Сирија -2, Авганистан -1 и Ирак -1). У центре за азил није упућено ниједно лице, док су самовољно Завод напустила 3 малолетна лица. У тренутку посете, у Заводу је било 11 малолетних лица без пратње, 10 дечака и једна девојчица. Према националности, 4 дечака су из Марока, 2 из Пакистана, 2 из Сирије, 1 из Авганистана, 1 из Ирака и 1 девојчица из Албаније.

2. ПОСТУПАЊЕ ПРЕМА МАЛОЛЕТНИМ СТРАНИМ ЛИЦИМА

Када полиција оствари први контакт са страним малолетним лицем без пратње контактира се месно надлежни центар за социјални рад који поставља привременог старатеља који је задужен за смештање малолетника у Завод за васпитање деце и омладине у Београду или Нишу, зависно од тренутних расположивих капацитета и близине територије на којој је малолетно лице затечено. Након смештања малолетника у Завод у Београду, контактира се Центар за социјални рад (ЦСР) Вождовац (месно надлежни ЦСР), како би се малолетнику поставио нови старатељ док је лице у Заводу. Сходно ранијој пракси, која је била актуелна до октобра 2015. године, док је лице у Заводу за привременог старатеља постављан је неко од запослених у Заводу. Од тада, пракса је промењена тако да се сада за привременог старатеља поставља неко од запослених из ЦСР Вождовац.

Уколико се изјасне да желе азил, малолетници из Завода за васпитање деце и омладине - Београд воде се у Управу за странце у Београду, где им се уз присуство старатеља издаје потврда о израженој намери за тражење азила. Након тога упућују се у један од центара за азил. Превоз до центра за азил врши се возилом Завода, у пратњи старатеља. По смештању малолетника без пратње у центар за азил, поставља му се нови старатељ из месно надлежног ЦСР према територији на којој се налази центар за азил.

Према службеним наводима, уколико се малолетници изјасне да немају намеру да траже азил, остају у Заводу, који углавном убрзо самовољно напуштају. Малолетна страна лица у Заводу обично проведу од 5 до 7 дана. Ниједно лице које је дошло из земље захваћене ратом није враћено у земљу порекла или трећу земљу.

Према предоченим службеним евиденцијама, Заштитник грађана је закључио да Завод не добија довољно финансијских средстава која су потребна и за функционисање Центра за смештај малолетних страних лица, што знатно отежава пружање услуга Завода према свим корисницима који су ту смештени.

С обзиром да Завод малолетним страним лицима без пратње пружа услуге смештаја, здравствене заштите, исхране и покрива трошкове превоза од Завода до Управе за странце уколико изразе намеру да желе азил у Србији, као и до центара за азил ради њиховог даљег смештаја, НППМ је мишљења да Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања треба да предузме мере како би се повећала финансијска средства која се издвајају за Завод, а ради задовољења потреба малолетних странаца и пружања услуга социјалне заштите док су на смештају у Заводу.

2.1. КОМУНИКАЦИЈА И ПОУЧАВАЊЕ О ПРАВИМА

По пријему малолетника, контактира се сарадник из невладиног сектора, који обезбеђују преводице за језик који малолетници разумеју и говоре. Малолетник се обучава о својим правима, као и са могућношћу да тражи азил у Републици Србији. Комуникација између запослених у Заводу и страних малолетника обавља се на енглеском језику и то по наводима запослених не представља значајнији проблем. Писане брошуре о правима и обавезама малолетника постоје у Заводу на четири језика - арапски, пашту, енглески и фарси. Писмено обавештење о кућном реду преведено је на арапски и фарси језик.

2.2. ИСХРАНА

Завод има своју кухињу у којој се припремају оброци за кориснике. Малолетним страним лицима, обезбеђена су четири obroка дневно, у складу са њиховим верским обичајима.

2.3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

У Заводу су запослене медицинске сестре које по пријему обављају разговоре са малолетним лицима и по својој процени, уколико је потребно, или ако малолетно лице само затражи, воде их на лекарски преглед у дом здравља. Медицинске сестре су задужене и за давање терапије. Завод има добру сарадњу са локалним домом здравља.

2.4. ЕВИДЕНЦИЈЕ У ЗАВОДУ

У Заводу се воде уредне евиденције о малолетним страним лицима. Такође, Завод води и евиденције о личним документима и стварима затеченим код малолетних странаца који се смештају у Завод. Када је у питању чување новца и других ствари од вредности, према наводима директора, малолетници обично ствари од вредности држе код себе, за разлику од ранијег периода када су остављали у сеф Завода.

3. ПРОСТОРИЈЕ ЗА СМЕШТАЈ МАЛОЛЕТНИХ СТРАНИХ ЛИЦА У ЗАВОДУ

Смештајни капацитет је за 12 лица. Радну јединицу чине две спаваће собе, просторија за дневни боравак и купатило. Све просторије делују одржавано и уредно. Спаваће собе су опремљене креветима „на спрат“, орманима, ноћним сточићима, столовима и столицама.

Према службеним наводима, уколико на смештају има и малолетница, оне се током ноћи смештају у одвојене просторије, које се налазе у делу Завода са другим малолетницама, док се током дана налазе у простору где се смештају малолетна страна лица.

Просторије за смештај малолетних страних лица закључавају се само током ноћи, тачније од 22 часа, али и тада малолетнике обилази дежурни ноћни васпитач. У дневном боравку малолетници имају могућност да прате телевизијски програм, играју шах и да се баве спортом на теренима у дворишту Завода, где долазе у контакт са другом децом. Такође, имају могућност да посећују интернет клуб у Заводу и да се баве другим активностима у Заводу.

Малолетницима током дана није ограничена слобода кретања. По пријему у Завод, саопштава им се да могу слободно да се крећу у дворишту Завода али да ако желе да изађу ван Завода то раде уз пратњу васпитача, јер није безбедно да сами излазе напоље. Међутим, како нема препрека да страни малолетници сами без пратње васпитача изађу ван Завода, они то већином и раде (током 2015. године скоро 80 посто њих је самовољно напустило Завод).

4. РАЗГОВОР СА МАЛОЛЕТНИМ СТРАНИМ ЛИЦИМА

У тренутку посете тима НПМ Заводу, у исто време био је и представник ЦСР Вождовац који је одређен за старатеља малолетницима са којима је вођен разговор. Представник ЦСР дошао је да обиђе малолетнике, упозна их са њиховим правима и осталим информацијама од значаја током њиховог боравка у Заводу. Тим НПМ и представник ЦСР водили су заједнички разговор са малолетним страним лицима уз помоћ преводиоца за арапски језик.

Разговор је вођен са двојцом малолетника пореклом из Марока, који су према информацијама до којих је тим НПМ дошао били злостављани од стране хрватских полицијских службеника када су у возу хрватске железнице покушали да пређу државну границу са Хрватском. Пре тога, малолетници су 12 дана боравили у Србији, где су неко време били смештени у Центру за азил у Крњачи, а једно време су боравили у парку код аутобуске станице у Београду. Према наводима малолетника, они не желе азил у Србији, већ један од њих жели азил у Шведској, а други у Италији. Малолетници су у Београду добили потврде о уласку на територију Републике Србије за стране држављане који долазе из земаља у којима су њихови животи у опасности⁴ („потврда о транзиту“), и са тим потврдама наставили возом даље до Шида. У Шиду су покушали возом за избеглице/мигранте да наставе даље путовање ка Хрватској. Приликом уласка у овај воз малолетници су избегли уобичајну редовну контролу коју врши хрватски преводилац са хрватским полицијским службеницима. Након уласка у наведени воз, малолетници су се сакрили испод столица, али су их хрватски полицијски службеници уочили, након чега су одмах кренули да их туку, ништа их не питајући. Малолетнике су хрватски полицијски службеници тукли по глави, рукама и ногама. Када су малолетници избачени из воза отишли су у Прихватни Центар Шид-станица. Представници Прихватног центра Шид-станица о њиховом доласку и смештају, обавестили су ЦСР у Шиду, који је преузео даљу бригу о њима. У пратњи представника ЦСР у Шиду, малолетним лицима је након задобијених повреда указана медицинска помоћ у Дому здравља у Шиду и препоручена даља терапија. Један од малолетника задобио је видљиве повреде у пределу главе, док је другом малолетнику избијен зуб. Малолетници су смештени у Завод 25. јануара 2016. године уз прању привременог старатеља из ЦСР у Шиду. Тим НПМ током разговора са малолетницима уочио је да један од малолетника још увек има отеклине на образима и модрице у пределу око носа. Малолетници су навели да немају никаква лична документа, односно да су их изгубили у возу, као и да су том приликом изгубили и „потврду о транзиту“.

Малолетници су још навели да су на путу ка Србији, у међупростору између македонско-српске границе, били отети од стране групе избеглица/мигранта и да су држани у некој кући. Отмичари су им узели новац и мобилне телефоне које су имали код себе и рекли да ће их пустити ако им родбина пошаље још новца преко Western Union. Морали су да плате за сваког од њих по 900 евра. Родбина им је послала новац, тако да су ослобођени.

У телефонском разговору са привременим старатељем малолетника без пратње, обављеним 2. фебруара 2016. године, тим НПМ је дошао до информације да су малолетна страна лица са којима је обављен разговор приликом посете Заводу (27. јануара 2016. године), самовољно напустила Завод 29. јануара исте године.

⁴ Које се издају у складу са Одлуком о издавању потврде о уласку на територију Републике Србије за мигранте који долазе из земаља у којима су њихови животи у опасности ("Сл. гласник РС", бр. 81/2015).